

Save the Children

LA GARANTIA INFANTIL A EXAMEN

*Situació de la infància vulnerable participant en els programes
de Save the Children i les seves famílies a Catalunya*

ÍNDEX

1.	Introducció.....	2
2.	Trets sociodemogràfics dels NNA i les seves famílies	2
3.	Situació socioeconòmica dels NNA i les seves famílies	3
4.	Situació dels NNA i la Garantia Infantil	5
a)	Educació i primera infància.....	5
b)	Educació i activitats escolars.....	5
c)	Estat de salut i assistència sanitària	6
d)	Alimentació saludable	7
e)	Habitatge adequat	9
5.	Marcador de la infància en les dimensions de la Garantia Infantil.....	10
6.	Conclusions i recomanacions	14

1. INTRODUCCIÓ

Aquest document és una síntesi de l'Informe «La Garantia Infantil a examen. Situació dels infants vulnerables i les seves famílies participants en els programes de Save the Children» amb informació referida als nens, nenes i adolescents (NNA) i les seves famílies residents a Catalunya. Es tracta de la sistematització de la informació més rellevant dels aspectes analitzats en aquest informe, de caràcter estatal, en el qual s'analitza la situació dels NNA que resideixen en famílies vinculades a les actuacions de SC; en aquest cas, al territori català.

El 14 de juny de 2021, el Consell de la Unió Europea va adoptar formalment la recomanació per la qual s'estableix una Garantia Infantil Europea (GIE). Mitjançant la Garantia, s'insta els estats membres a assegurar l'accés efectiu i gratuït dels NNA en risc de pobresa, exclusió social o altres vulnerabilitats a un conjunt de serveis clau per al seu desenvolupament i benestar en condicions de gratuïtat o, en alguns casos, assequibles. En concret, al primer cicle de l'Educació Infantil (0-3) i l'atenció a la primera infància, educació i activitats escolars, menjador escolar, assistència sanitària i un accés efectiu i assequible a una alimentació sana i un habitatge adequats. El 6 de juliol de 2022 es va presentar el Pla d'acció estatal per a la implementació de la Garantia Infantil, que estableix les accions —inversions, polítiques i iniciatives— que s'han d'executar fins al 2030 per donar compliment a la recomanació.

Com que la Garantia constitueix la política central contra la pobresa infantil, Save the Children vol contribuir a assegurar-ne la implementació efectiva monitorant les necessitats dels infants en situació de vulnerabilitat. Per això, a partir de la informació extreta de les famílies participants en els programes de Save the Children Espanya (SCE), els NNA de la majoria de les quals formen part del públic objectiu de la GIE, SCE vol monitorar les necessitats de la infància vulnerable, aportar una aproximació sobre el desplegament progressiu de la GIE, evidenciar la demanda no atesa dels serveis i detectar necessitats emergents.

2. TRETS SOCIODEMOGRÀFICS DELS NNA I LES SEVES FAMÍLIES

Gràcies a un qüestionari telefònic dut a terme el maig del 2022, es va recollir informació sobre un total de **242 famílies residents a Catalunya participants en els programes de SCE¹ (504 NNA i 385 progenitors), aproximadament un 20 % del total de famílies beneficiàries de SCE.²** Les característiques sociodemogràfiques principals d'aquestes famílies van resultar ser les següents:

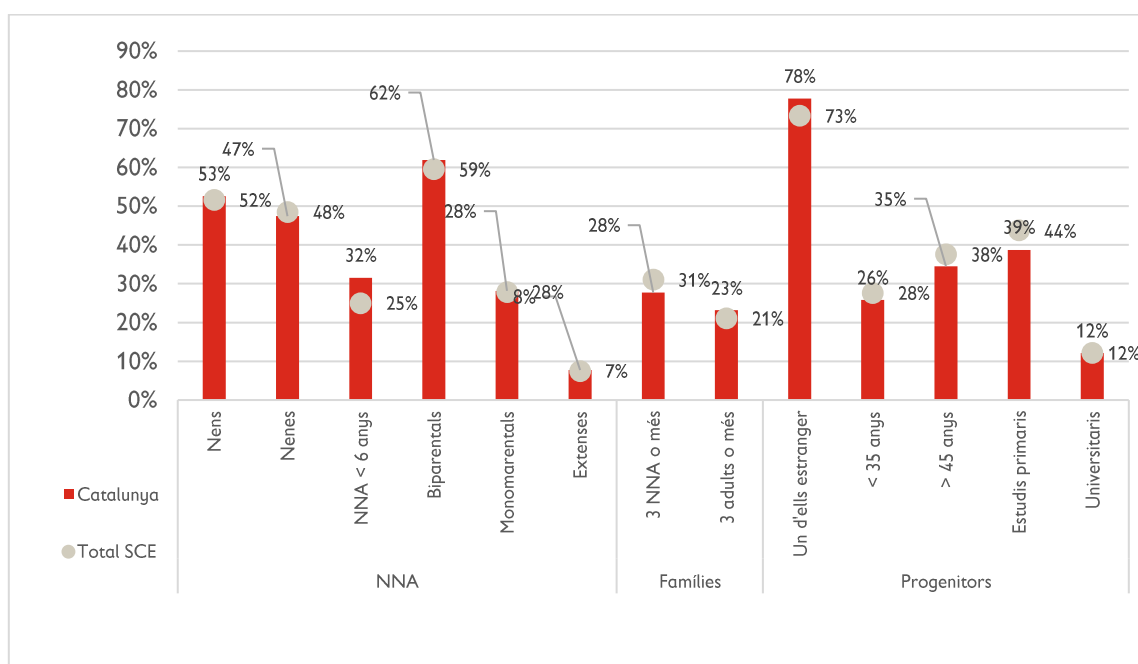
- Igual que a la resta, en les famílies residents a Catalunya hi ha un lleuger predomini dels nens (53 %) sobre les nenes (47 %).
- El nombre de NNA més petits és una mica més alt que en el total de les famílies beneficiàries de SCE: un 31 % té 6 anys o menys —7 punts més que la mitjana estatal.
- **Catalunya és el segon territori de tots els analitzats on la proporció de NNA en famílies biparentals és més elevada** —62 %, 11 punts més que la mitjana. A més, un 28 % resideix en famílies monoparentals femenines i un 8 % en famílies extenses —tots dos entren dins la mitjana de SCE.
- **Les dimensions de les famílies residents a Catalunya són una mica més baixes que les del conjunt de famílies de SCE.** El 28 % de les famílies catalanes tenen tres fills o filles o més, i un 23 % almenys tres fills o filles adults —3 punts menys i 2 punts més, respectivament que la mitjana de les famílies ateses per SCE.

¹ Aquest nombre representa el 49 % de les 495 famílies de Catalunya participants en els programes de SCE.

² Els NNA residents a Catalunya de les famílies que van respondre a l'enquesta provenen de Barcelona (68 %), Canovelles (23 %) i Lleida (9 %).

- La prevalença dels progenitors d'origen estranger és més alta que en el conjunt de famílies de SCE. Només el 22 % dels NNA tenen algun progenitor espanyol —10 punts menys que la mitjana de famílies de SCE; per tant, el pes dels NNA amb progenitors d'origen llatinoamericà (38 %) i africà (36 %) és una mica superior a aquesta mitjana.^{3, 4}
- En termes d'edat, el perfil dels progenitors és similar a la mitjana de les famílies de SCE: el 35 % dels NNA viuen amb un progenitor major de 45 anys —3 punts menys que la mitjana—, però només el 26 % viu amb un progenitor menor de 35 anys —a 4 punts de la mitjana del conjunt de l'estat.
- Així mateix, la proporció de NNA que conviuen amb algun dels progenitors sense estudis o amb estudis primaris és del 39 % —5 punts menys que la mitjana— i el 12 %, amb un dels progenitors amb titulació universitària —dins la mitjana de SCE.

Gràfic 1. Característiques sociodemogràfiques de les famílies residents a Catalunya i del conjunt de SCE

Font: enquesta a famílies (2022)

3. SITUACIÓ SOCIOECONÒMICA DELS NNA I LES SEVES FAMÍLIES

La major part dels NNA residents a Catalunya conviuen amb progenitors que tenen dificultats greus per inserir-se en el mercat laboral. Així, la **taxa de desocupació n'afecta el 36 %**, si bé la dada és 3 punts més baixa que la mitjana de les famílies ateses per SCE —28 % en els homes i 42 % en les dones. En general, la taxa té més incidència en les llars amb progenitors d'origen africà (42 %), entre els 25 i els 34 anys (41 %), en famílies monoparentals femenines (42 %) i entre el 25 % amb menys ingressos per unitat de consum (55 %). La taxa

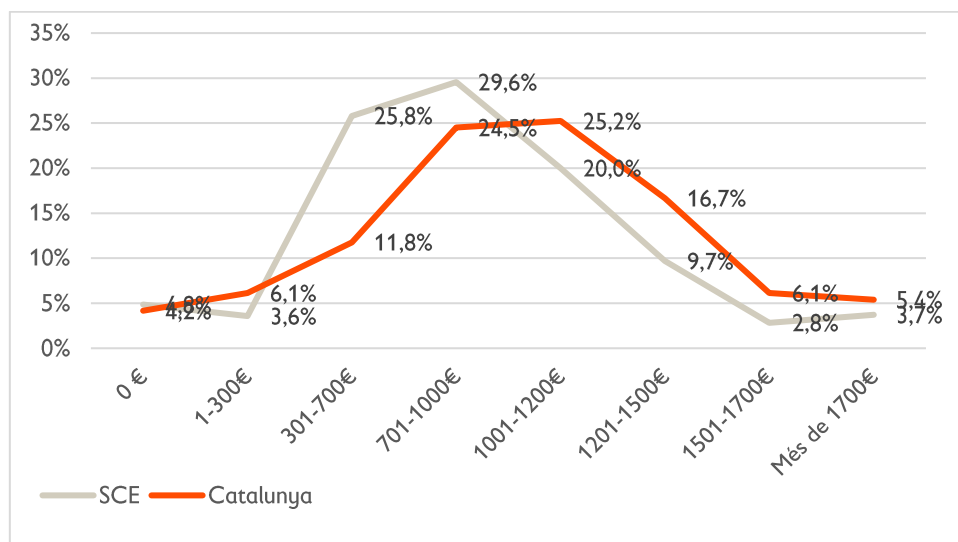
³ Cal recordar que, en aquest cas, els percentatges no sumen el 100 %, ja que un mateix NNA sovint té dos progenitors —excepte en les famílies monoparentals femenines i masculines— i, per tant, pot residir al mateix temps amb progenitors d'origens diferents. El mateix succeeix amb la desagregació dels NNA per intervals d'edat i nivell d'estudis dels seus progenitors.

⁴ En particular, els NNA amb mares llatinoamericanes predominen en les famílies monoparentals femenines (45 %) i extenses (74 %); mentre que a les biparentals la major part dels NNA tenen progenitors africans (43 %) i llatinoamericans (32 %).

femenina és més baixa entre les mares d'origen africà (58 %), amb 3 o 4 NNA (56 % i 47 % respectivament) i en les llars biparentals (65 %).

Com a conseqüència, el 47 % del total de les famílies sobreviuen amb uns **ingressos mitjans mensuals** inferiors a 1.000 €. **Fins a un 4,2 % dels NNA resideixen en llars sense ingressos (17 NNA); dada 0,6 punts més baixa que la mitjana del conjunt de SCE.**

Gràfic 2. Distribució dels ingressos mensuals mitjans de les famílies residents a Catalunya i del conjunt de SCE (% de NNA)

Font: enquesta a famílies (2022)

Enmig d'aquestes dificultats, **els ingressos mensuals mitjans de les famílies ascendeixen a 926 €⁵** – un 9 % per sobre de la mitjana del conjunt de SCE. L'ocupació a temps complet d'un dels progenitors eleva els ingressos un 39 % i la desocupació i la monoparentalitat femenina els disminueix un 16 % i un 21 %, respectivament. Conseqüentment, **el 96,8 % dels NNA es troben en situació de pobresa monetària⁶** – un 97 % en el conjunt de SCE –, **el 92,1 % en risc de pobresa alta** – un 94,4 % en el conjunt de SCE –, **el 75,8 % en risc de pobresa severa** – un 83,1 % en el conjunt de SCE – i **el 26,8 % en situació de risc extrem** – un 28,5 % en el conjunt de SCE.⁷ La situació de desocupació d'un dels progenitors eleva la taxa de risc extrem de pobresa infantil en 9 punts (al 36 %), mentre que la inserció a temps complet al món laboral d'un dels progenitors la disminueix dràsticament (al 5 %). A més, la taxa de risc extrem s'intensifica en les llars amb tres fills i filles o més (43 %), en les famílies extenses i monoparentals femenines (41 % i 33 %, respectivament) i en les que un dels progenitors és d'origen llatinoamericà (31 %), però és una mica més uniforme respecte del nivell d'estudis.

Finalment, només el 27 % de les famílies enquestades dels programes de l'entitat residents a Catalunya van sol·licitar l'Ingrés Mínim Vital (IMV), de les quals un altre 33 % l'estan percebant – 9 punts menys que la mitjana i la taxa més baixa de tots els territoris analitzats. Per tant, només un 9 % del total de famílies enquestades perceben l'IMV, entre les quals hi ha més representació de nuclis monoparentals femenins, amb nivells educatius baixos i mitjans i mares i pares espanyols.

⁵ Ascendeixen a 388 € per unitat de consum equivalent de la llar.

⁶ La pobresa monetària es defineix com la proporció de NNA que viuen en llars que perceben uns ingressos per sota del 60 % de la mitjana d'ingressos nacional.

⁷ Tot i que les famílies residents a Catalunya tenen uns ingressos mitjans superiors a la mitjana de les ateses per SCE, les que es troben en risc de pobresa extrema registren una renda un 4 % inferior a la mitjana de les de l'estat en la mateixa categoria.

Si s'afegeix a l'anàlisi la Renda Garantida de Ciutadania (RGC), cal assenyalar que un 40% de les famílies van sol·licitar la RGC o l'IMV i que, en total, **només un 20% en reben alguna** (6 punts menys que la mitjana del conjunt de territoris).

4. SITUACIÓ DELS NNA I LA GARANTIA INFANTIL

a) Educació i primera infància

La primera infància és la primera dimensió de la GIE.⁸ En particular, la nostra anàlisi se centra en l'accés de nens i nenes a l'Educació Infantil i en altres serveis educatius complementaris. En aquest sentit, **el 80 % dels nens i nenes de 0 a 6 anys residents a Catalunya assisteixen a l'etapa educativa infantil, i és el segon territori amb una ràtio més elevada. No obstant això, l'assistència en l'interval 0-3 anys disminueix al 51 %, —ja dins la mitjana del conjunt de SCE. En aquest cas, quan se'ls demana pel motiu, el 37 % de les famílies⁹ assenyalen «altres motius», sense especificar-lo, i el 19 % diu no voler deixar els infants sols, però el factor clau és la baixa activitat de les mares: mentre que el 63 % de les mares els fills i filles de les quals no assisteixen estan inactives, només ho està el 21 % de les que els envien a l'etapa d'Educació Infantil.¹⁰**

D'altra banda, només el 28 % dels infants dels 0 als 6 anys participen en activitats extraescolars —3 punts més que la mitjana del conjunt de SCE—, el 64 % en campaments, viatges i colònies i només el 2 % assisteix a classes particulars. Finalment, un 43 % no té ordinador ni wifi i el 30 % té un ordinador propi amb connexió a internet —en aquest últim cas, el valor més elevat de tots els territoris analitzats després de Castella-la Manxa. Finalment, les famílies abonen la matrícula del 47 % dels infants de 0 a 6 anys que assisteixen a l'etapa d'Educació Infantil —la dada més alta del conjunt de SCE i el doble que la mitjana de tots els territoris.

b) Educació i activitats escolars

La segona dimensió d'anàlisi d'aquest informe és la capacitat del sistema educatiu per donar resposta a les necessitats dels **NNA d'entre 6 i 17 anys**; superior en l'alumnat de l'ESO (37 %) i inferior en el d'Educació Primària (56 %) en comparació amb la resta de territoris —6 punts més i 8 punts menys, respectivament, que la mitjana. Una síntesi de l'accés dels NNA a diferents serveis educatius indica que:

- **El 47 % dels NNA residents a Catalunya assisteixen a activitats escolars (AE)** —3 punts més que la mitjana del conjunt de SCE—; proporció que disminueix entre els joves que cursen Batxillerat (25 %), en els que resideixen en famílies biparentals o extenses (41 %) o els que tenen un progenitor d'origen africà (42 %). Segons el que han declarat les famílies, el 26 % dels NNA no hi accedeixen per motius econòmics —el 33 % dels quals es troben en risc de pobresa extrema.
- **El 76 % dels NNA van a campaments, colònies i viatges.** Es tracta de la proporció més elevada de tots els territoris analitzats, encara que només un 14 % ho fa de manera gratuïta —3 punts menys que la mitjana. Al seu torn, el 14 % no ho fa perquè l'escola no proporciona aquest servei i un 9 % addicional perquè la família declara que no els atreu l'oferta existent.
- **Només el 19 % assisteix a les diferents modalitats de reforç escolar que el centre ofereix** —6 punts menys que la mitjana del conjunt de SCE—: l'11 % fora de l'horari lectiu, el 5 % dins de l'horari lectiu i fora de classe, i el 3 % dins de l'horari lectiu i dins de classe. A diferència de la resta de territoris, la major part dels qui hi assisteixen són noies —un 55 % enfront del 43 % de mitjana.

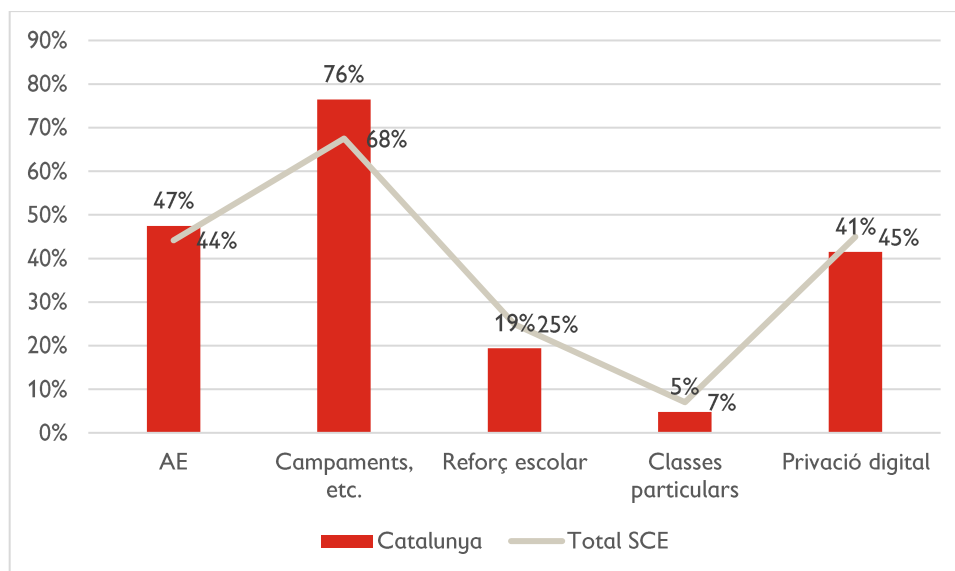
⁸ Definida com l'etapa que va des del naixement fins als sis anys d'edat i que constitueix un moment únic del creixement en què el cervell dels infants es desenvolupa notablement i s'estableixen les bases del desplegament de les seves capacitats i habilitats fonamentals per al seu desenvolupament futur.

⁹ Tot i que cal tenir una certa precaució a causa de l'escassa dimensió de la mostra (119 infants).

¹⁰ Al seu torn, la taxa d'activitat de les mares que envien els seus fills i filles a l'Educació Infantil és 33 punts més elevada que la de les que no ho fan (78 % i 45 %).

- Només el 4,8 % dels NNA de 6 a 17 anys assisteixen a classes particulars privades —el territori amb un accés més baix i 2 punts menys que la mitjana del conjunt de SCE. No obstant això, és on la falta declarada de necessitat abasta un percentatge més elevat de NNA (41 %), segons el que han manifestat les famílies —el doble que la mitjana del conjunt de SCE.
- El 38 % dels NNA dels 6 als 17 anys no tenen accés a un dispositiu digital i a una connexió a internet adequada a les seves llars —7 punts menys que la mitjana de les famílies del conjunt de SCE.¹¹

Gràfic 3. Percentatge de NNA de 6 a 7 anys residents a Catalunya i en el conjunt de SCE que accedeixen als diferents serveis educatius i estan en privació digital

Font: enquesta a famílies (2022)

Així mateix, el 12 % dels NNA que resideixen en famílies vinculades a SCE han repetit curs alguna vegada —la taxa més baixa de tots els territoris analitzats i 3 vegades inferior a la mitjana del conjunt de SCE.¹² Les taxes de repetició entre els nois només s'eleva fins a un 13 %, però ho fan amb més intensitat entre l'alumnat de Batxillerat (36 %), els que tenen un dels progenitors en cerca de feina (22 %), els que tenen un estat de salut físic regular o dolent (18 %), els que viuen en famílies monoparentals femenines o extenses (15 %) o en zones que les famílies han declarat com a insegures (18 %). Malgrat l'escassetat de la mostra, cal indicar que el 10 % dels joves de 16 o 17 anys ja no assisteix a l'escola (2 de cada 20), inclosa la formació no reglada— 2 punts per sobre de la del conjunt de SCE.

Finalment, la gratuïtat de la matrícula només abasta el 42 % dels NNA residents a Catalunya —la taxa més baixa de tots els territoris i la meitat que la mitjana del conjunt de SCE. Entre altres dades que criden l'atenció, destaca el fet que només inclou el 9 % dels joves matriculats al Batxillerat. Enviar els NNA a l'escola implica, per tant, unes despeses superiors als 100 € mensuals en el 35 % dels casos —11 punts més que la mitjana del conjunt de SCE.

c) Estat de salut i assistència sanitària

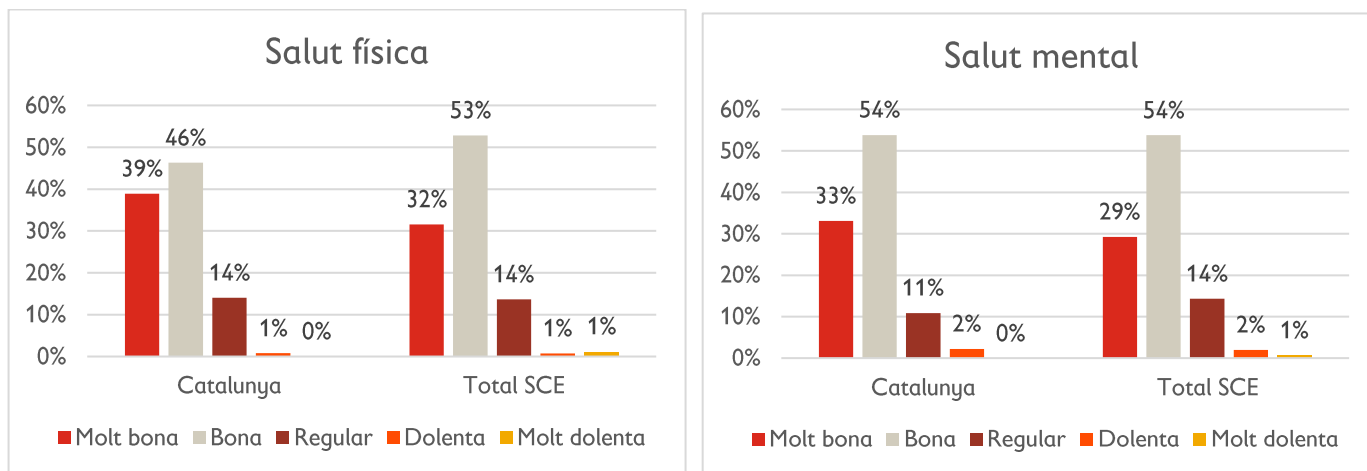
Comptar amb un bon estat de salut i tenir hàbits de vida saludables és una condició necessària per al desenvolupament ple dels NNA. No obstant això, la pobresa i la desigualtat influeixen negativament en la salut.

¹¹ Fet que s'incrementa entre els NNA en risc de pobresa extrema (43 %).

¹² Es tracta d'una dada destacable, sobretot tenint en compte que el pes de l'alumnat de l'ESO és superior que a la resta, que té taxes mitjanes més elevades.

En aquest context, l'estat de salut física del 85 % dels NNA de Catalunya és, segons la informació aportada pels progenitors, molt bo o bo —similar a la mitjana del conjunt de SCE. A més, en el 14 % restant és regular i, l'1 %, dolent. Simultàniament, les dades de l'estat de salut mental indiquen que un 13 % dels casos és regular o dolent —4 punts menys que la mitjana.

Gràfic 4. Proporció de NNA residents a Catalunya i el total de SCE segons el seu estat de salut física i mental

Font: enquesta a famílies (2022)

Al seu torn, tot i l'accés universal als serveis sanitaris, les famílies més vulnerables s'enfronten a barreres d'accés efectiu que impedeixen als infants gaudir plenament del dret a la salut. En una primera aproximació, els serveis sanitaris als quals una major part de les famílies residents a Catalunya han declarat que tots els seus fills i filles han accedit l'últim any —sempre que els han necessitat— han estat la medicina familiar (81 %) i els medicaments (75 %). En canvi, només el 32 % de les famílies han indicat el servei d'odontologia, el 22 % l'accés al material sanitari i el 30 % els serveis de salut mental. Es tracta, en general, de xifres una mica més baixes que la mitjana de tots els territoris objectes d'estudi. En aquest context, el cost econòmic constitueix la causa perquè algun NNA no pugui anar al dentista en el 29 % de les famílies i és igualment significativa en l'accés als medicaments (10 %) i al material sanitari (19 %), però no és gaire significativa en la salut mental (2 %).

Finalment, la despesa mitjana de les famílies residents a Catalunya és un 40 % superior respecte del conjunt de tots els territoris analitzats.

d) Alimentació saludable

Una quantitat significativa de NNA té problemes per a accedir a una alimentació saludable i nutritiva. A vegades, aquestes deficiències porten problemes d'excés de pes —sobrepès i obesitat— que, al seu torn, poden desembocar en patologies diverses o problemes de salut mental. En aquest context, un 21 % dels NNA residents en famílies de Catalunya pateix obesitat i un 24 % només sobrepès,¹³ la qual cosa fa que l'excés de pes arribi al 45 %;¹⁴ 7 punts més que la mitjana del conjunt dels territoris.¹⁵ A causa de l'escassa mostra, però, no s'observa la relació entre obesitat i pobresa familiar que es constata en el conjunt dels territoris analitzats. En tot cas,

¹³ El sobrepès es defineix com el percentatge de NNA l'IMC dels quals està per sobre del percentil 85. Quan és superior al percentil 95, es denomina obesitat.

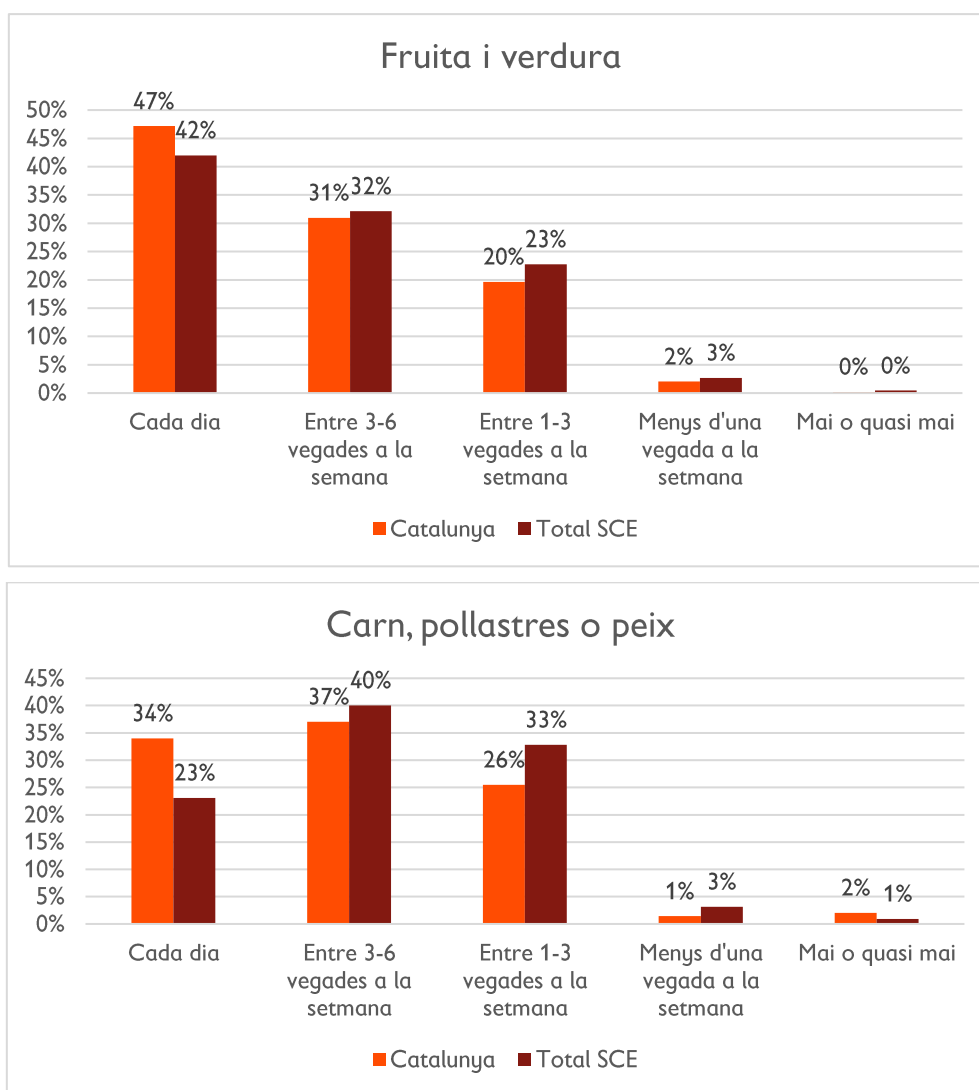
¹⁴ Cal indicar que, per falta d'informació, les dades recollides només abasten el 28 % dels NNA de les famílies enquestades; per tant, advertim que cal prendre amb una precaució especial la informació que es proporciona sobre aquest aspecte de la situació dels NNA.

¹⁵ Aquesta incidència és més elevada que en el conjunt de la població —27,2 % en NNA entre 4 i 16 anys segons l'ENS de 2017; el 39,6 % segons la nostra estimació.

l'obesitat arriba al 46 % dels NNA d'entre zero i cinc anys —10 punts més que la mitjana del conjunt de territoris de SCE.

Aprofundint en algun dels factors decisius per a una nutrició saludable, en el gràfic 5 observem que el 53 % de NNA atesos per SCE no arriben a consumir fruita o verdura fresca almenys una vegada al dia —5 punts menys que la mitjana— i el 29 % no pot gaudir de la freqüència recomanada mínima d'una ració de carn, pollastre o peix cada dos dies —enfrent del 37 % de mitjana a tots els territoris de SCE i del 5 % a Espanya (ECV, 2021).

Gràfic 5. Proporció de NNA residents a Catalunya i en el conjunt de SCE segons la freqüència setmanal de consum de fruita i verdura fresca i de carn, pollastre o peix

Font: enquesta a famílies (2022)

La Garantia Infantil Europea també ha identificat el menjador escolar com un servei clau per proveir una alimentació adequada, en condicions de qualitat i gratuïtat, a tots els NNA en situació de pobresa o exclusió social. **Segons la nostra enquesta, el 77 % de NNA utilitzen els serveis de menjador escolar, i la majoria de manera totalment gratuïta (62 %).** Es tracta del segon territori amb més accés a aquest servei —després d'Euskadi— i es troba uns 12 punts per sobre de la mitjana de tots els NNA de SCE a Espanya. El cicle educatiu suposa un factor limitant clau per gaudir del servei, de manera que només el 52 % dels adolescents que cursen l'ESO accedeixen al menjador escolar, xifra que arriba al 95 % dels NNA que estudien Educació Primària i al 90 % d'Educació Infantil.

e) Habitatge adequat

L'habitatge és l'escenari principal de criança i, per tant, vertebrada el desenvolupament dels NNA. Segons la nostra enquesta, **el 78 % dels infants que participen en programes de SCE resideixen en habitatges en règim de lloguer o cessió d'ús** —dins la mitjana de SCE. Només un 10 % viu en immobles de la seva propietat —5 punts menys que la mitjana de SCE. D'altra banda, un 7 % resideix en habitatges ocupats il·legalment —la dada més preocupant de tots els territoris— i un 2 % ho fa en habitatges on conviu amb la persona propietària, que no és cap dels seus progenitors i que pot pertànyer a la família —extensa— o no. Finalment, un 2 % de les famílies dels NNA estan a punt de ser desnonades dels seus habitatges.

La proporció de NNA que resideixen en habitatges en propietat disminueix a mesura que la pobresa és més aguda: del 20 % dels que es troben en risc de pobresa alt —relatiu o no— al 4 % dels qui estan en risc extrem de pobresa. El 16 % dels NNA resideixen en habitatges en règim d'ocupació il·legal o en risc de desnonament imminent, fenòmens que no es produeixen en llars en risc relatiu o que no estan en situació de pobresa.¹⁶ És una dada que triplica la mitjana del conjunt de territoris. D'altra banda, la proporció de famílies biparentals que viuen en habitatges en règim de propietat triplica la de famílies monoparentals femenines i extenses —el 14 % i el 4 %, respectivament. Finalment, els ingressos mitjans de les famílies amb habitatge en propietat són un 41 % superiors als de les que viuen en règim de lloguer i el doble de les que declaren ocupar un habitatge de manera il·legal.

Per a moltes famílies, i especialment per a les que es troben en situació de vulnerabilitat, sufragar el cost d'un habitatge digne suposa un sobre esforç econòmic que actua com a factor d'exclusió social. En aquest context, l'esforç financer mitjà de les famílies residents a Catalunya que participen en programes de SCE ascendeix al 49 %; 2 punts menys que la mitjana total. Les famílies en situació de pobresa extrema són les que han de dedicar un percentatge més alt dels seus ingressos a pagar l'habitatge —un 64 %, 15 punts més que la mitjana del territori. Les famílies monoparentals femenines hi dediquen un 54 % —5 punts més que la mitjana territorial. Així mateix, l'esforç financer en habitatge també és relativament més elevat en les famílies d'origen llatinoamericà (58 %) respecte de les famílies d'origen natiu (44 %).

Com a espai físic, l'habitatge pot afavorir, en més o menys mesura, el desenvolupament adequat dels infants. En aquest sentit, el 41 % dels NNA de 12 anys o més —això és, les edats en què es considera més important la disponibilitat d'espai— tenen una habitació pròpia a casa seva. Es tracta del territori on aquesta ràtio és la més elevada, després de la Comunitat de Madrid.

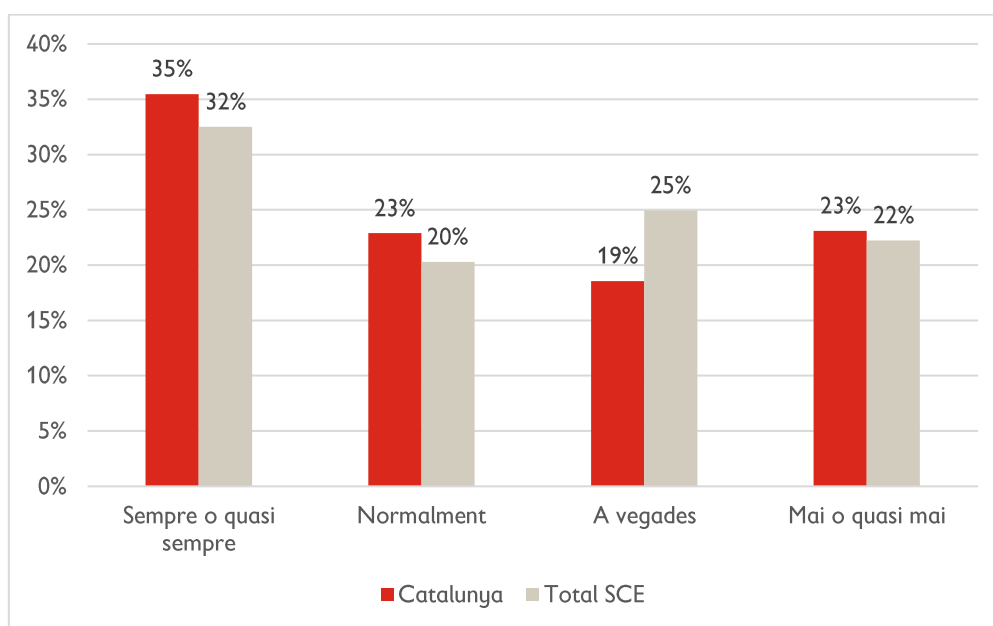
Una part significativa dels habitatges de les famílies amb NNA en situació de vulnerabilitat presenten deficiències greus que poden suposar un impacte negatiu en la salut i benestar dels infants. En aquest sentit, un 41 % dels NNA de famílies residents a Catalunya viuen en habitatges afectats per humitats o goteres, excés de sorolls o escassetat de llum natural —la dada més elevada després d'Andalusia.

Al mateix temps, l'accés adequat al subministrament d'energia ha de considerar-se com a part nuclear d'unes condicions d'habitatge dignes.¹⁷ Així, el 42 % dels NNA viuen en habitatges on mai, gairebé mai o només a vegades s'ha pogut mantenir una temperatura adequada l'últim any —4 punts menys que la mitjana del conjunt dels territoris.

¹⁶ El 20 % en el cas dels NNA de famílies monoparentals femenines.

¹⁷ El fenomen, conegut com a **pobresa energètica**, afecta negativament la salut física i mental dels NNA, així com el seu rendiment educatiu, i això exigeix mesures específiques destinades a garantir l'accés dels NNA a aquest bé essencial. El Pla d'acció ha tingut en compte aquesta necessitat i ha superat els límits de la Recomanació europea, que no va incloure l'accés a subministrament energètic com a servei clau. L'última dada disponible a nivell estatal, corresponent al 2020, referida al percentatge de població amb una temperatura inadequada a l'habitatge a l'hivern va ser del 10,9 % (MITECO, [Actualització d'indicadores de l'Estratègia nacional contra la pobresa energètica](#), desembre de 2021).

Gràfic 6. Proporció de NNA, segons les seves famílies, que poden mantenir una temperatura adequada als seus habitatges

Font: enquesta a famílies (2022)

5. MARCADOR DE LA INFÀNCIA EN LES DIMENSIONS DE LA GARANTIA INFANTIL

Els indicadors que es presenten en aquesta secció ofereixen una síntesi quantitativa de les diferents dimensions de la pobresa infantil analitzades al llarg de l'informe.

Encara que el disseny de la nostra enquesta —i les possibilitats d'extreure'n indicadors— antecedeix la publicació del Pla d'acció estatal per a la implementació de la Garantia Infantil Europea (2022-2030), s'ha intentat replicar els indicadors proposats en aquest pla. La bateria d'indicadors del pla, tot i que encara no és definitiva i apunta a la necessitat de dedicar més esforços a generar i recollir dades com a objectiu en si mateix de la GIE, serà la base per seguir i avaluar la Garantia Infantil a nivell estatal i autonòmic.

És per aquest motiu que presentem aquest primer marcador de la GIE, l'objectiu del qual és informar del progrés de la GIE en els mateixos termes que el pla, detectar retards —o avenços— significatius en àrees específiques respecte als objectius fixats i abans de l'avaluació intermèdia, prevista per al 2025.

Com ja s'ha subratllat amb anterioritat, en aquest primer any les característiques específiques de la nostra mostra donen com a resultat una línia de base que es diferencia de la del pla. En canvi, el valor del marcador rau en la perspectiva cronològica que adquirirà any rere any; és a dir, en l'evolució dels indicadors al llarg del desplegament de la GIE com a element per valorar la millora dels infants en situació de pobresa objecte de la nostra enquesta.

Taula 1. Indicadors de seguiment de la Garantia Infantil

		2021	2021	Línia de base estatal	
	Eix 1: lluita contra la pobresa i reforç de la protecció social en la infància i l'adolescència	Àmbit estatal	Catalunya		
	Percentatge d'infants i joves de 0 a 17 anys en risc de pobresa relativa (llindar del 60 %)	97 %	96,8 %	28,9 % (2021)	
	Percentatge d'infants i joves de 0 a 17 anys en risc de pobresa alta (llindar del 50 %)	94,4 %	92,1 %	20,7 % (2020)	
	Percentatge d'infants i joves de 0 a 17 anys en risc de pobresa severa (llindar del 40 %)	83,1 %	75,8 %	14,1 % (2020)	
	Percentatge de nens, nenes i adolescents en llars sense ingressos	4,8 %	4,2 %		
	Eix 2: universalització del gaudi dels drets socials mitjançant l'accés a serveis essencials de qualitat, accessibles i inclusius				
	Primer cicle d'Educació Infantil				
	Percentatge de nens i nenes a l'educació formal de primer cicle (0-3 anys) per curs	17,4 % (0-1 any)	0 %	45,5 % (2020); 23,9 % d'1 a 29 hores i 21,6 % >30 hores	
		27,1 % (1-2 anys)	24 %		
		36,5 % (2-3 anys)	29,4 %		
		51,4 % (3 anys)	50,9 %		
	Taxa d'escolarització a 1 any	34,4 %	33,3 %	43,9 % (2022)	
	Taxa d'escolarització als 2 anys	52,4 %	37 %	63,1 % (2022)	
	Percentatge de NNA les famílies dels quals han d'assumir el cost de la matrícula en l'educació dels 0 als 3 anys*	21,8 %	44,4 %	94 % (2016)	
	Activitats educatives i d'oci				
	Percentatge d'infants en situació de pobresa privats d'activitats educatives i d'oci	Un 59,6 % sense activitats extraescolars	Un 51,9 % sense activitats extraescolars	ND	
		Un 34,7 % sense campaments, colònies i viatges	Un 23,2 % sense campaments,	ND	

			colònies i viatges		
	Bretxa digital				
	Llars amb NNA que no disposen d'equipament informàtic i internet	45 %	39 %	Un 4,8 % (NNA entre 6 i 15 anys) (2020-2021)	
	Necessitats sanitàries				
	Percentatge de NNA amb necessitats de cobertura sanitària, tractament mèdic i accés a medicaments insatisfetes	Un 19 % de famílies amb almenys un NNA amb necessitats de cobertura mèdica no ateses	Un 18 % de famílies amb almenys un NNA amb necessitats de cobertura mèdica no ateses	Un 0,8 % de NNA en pobresa relativa (2017)	
		Un 22 % de famílies amb almenys un NNA amb necessitats de cobertura de medicaments no ateses	Un 23 % de famílies amb almenys un NNA amb necessitats de cobertura de medicaments no ateses		
		Un 40 % de famílies amb almenys un NNA amb necessitats de cobertura de material sanitari no ateses	Un 45 % de famílies amb almenys un NNA amb necessitats de cobertura de material sanitari no ateses		
	Percentatge de NNA amb necessitats d'atenció bucodental insatisfetes	54 %	57 %	Un 17,2 % (el 2017; NNA en pobresa relativa)	
	Percentatge de NNA amb necessitats de salut mental insatisfetes	42 %	46 %	Un 2,77 % per a llars amb ingressos < 1.050 €/mes	

				(dels 15 als 24 anys)	
	Alimentació saludable				
	Percentatge de llars amb NNA en risc de pobresa que no poden permetre's menjar fruita i verdura fresca almenys una vegada al dia	62,6 %	56,9 %	11,9 % (2020)	
	Percentatge de llars amb NNA en risc de pobresa que no poden permetre's prendre almenys un àpat de carn, pollastre o peix —o el seu equivalent vegetarià— cada dos dies	37,7 %	30,1 %	Un 11,9 % (per a llars amb infants per sota del llindar de pobresa del 60 % de la mitjana)	
	Accés a l'habitatge				
	Percentatge de NNA que viuen en un habitatge amb goteres al sostre, parets, terres o fonaments humits, o marcs de finestres o pisos en mal estat	35,9 %	40,6 %	32,2 % (2020) NNA en risc de pobresa	
	Percentatge de llars amb nens amb una càrrega excessiva del cost de l'habitatge (la càrrega mitjana és del 0,51)	78,6 % (igual o superior al 30 %)	74,9 %	66,6 % (llindar del 40 %; 2020) per a llars amb NNA en risc de pobresa	
		67 % (igual o superior al 40 %)	63,7 %		
	Disminuir la incidència de la pobresa energètica				
	Incapacitat per mantenir la llar en una temperatura adequada ***	47,2 %	41,7 %	Un 20,5 % (el 2020) per a llars amb infants en risc de pobresa	

6.CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

L'anàlisi presentada en aquestes pàgines retrata les condicions de vida a les quals s'enfronten els infants en situació de pobresa, exclusió o altres formes de vulnerabilitat, que són objecte prioritari de l'atenció de Save the Children a Catalunya. Analitzar aquestes condicions aporta informació clau per entendre els reptes principals que es troben en el desplegament de la Garantia Infantil com a política clau de lluita contra la pobresa i exclusió social dels infants durant aquesta dècada.

Per atendre les diferents dimensions de la pobresa, s'ha abordat la situació laboral de pares i mares, l'accés a prestacions i ajudes o el gaudi de serveis clau per al desenvolupament dels infants i el seu benestar. D'aquest enfocament emergeix un missatge clau: la inclusió de nens i nenes depèn necessàriament del progrés equilibrat en totes aquestes facetes i d'això es desprèn la necessitat que les polítiques públiques abordin de manera integral la pobresa infantil.

En aquest sentit, la millora de la situació de les famílies amb fills i filles a càrrec implica dues estratègies principals:

- Incrementar els ingressos de les famílies perquè puguin assumir el cost de la criança. Això es pot assolir implementant prestacions per a la criança.
- Garantir l'accés gratuït, universal i de qualitat a serveis destinats a la infància, com pot ser l'accés a escoles bressols, entre d'altres.

Proposta 1: reformular l'RGC perquè afavoreixi les famílies amb fills o filles a càrrec en situació de pobresa

- **Reformular la Renda garantida de ciutadania (RGC) creant un complement a la criança per a les famílies més vulnerables**, canviant els criteris d'accés i pujant els llindars d'ingressos perquè més famílies la puguin sol·licitar. Aquesta aportació de 100 € permetria complementar el suplement per a la criança de l'IMV i, així, oferir a les famílies una prestació més adaptada a la realitat catalana, on el cost de la criança és més elevat (819 € enfront de la mitjana espanyola, de 672 €).
- **Utilitzar l'estalvi que ha generat la Generalitat de Catalunya amb l'IMV per crear aquest complement.**
- **Blindar normativament l'estalvi de l'IMV per part de la Generalitat perquè estigui destinat a les famílies amb fills o filles a càrrec en situació de pobresa**, ja que són el col·lectiu més pobre.

Proposta 2: crear un complement d'habitatge a l'RGC i fer compatible l'ocupació

- **Crear un complement per motiu d'habitatge**, prenent com a exemple la renda basca, destinada a les famílies amb fills o filles a càrrec beneficiàries de l'RGC. Relacionar aquest ajut amb la necessitat de ser sol·licitant del lloguer social i, així, poder actualitzar les necessitats de lloguer social existents.
- **Fer completament compatible l'RGC amb l'ocupació** per alinear els criteris de l'RGC amb els de l'IMV i evitar l'augment de persones treballadores pobres.
- **Augmentar el parc públic d'habitatge social** —actualment de l'1,5 %— per aconseguir la mitjana europea, situada en el 15 %, amb l'objectiu de reduir la sobrecàrrega de les despeses d'habitatge que pateixen les famílies a Catalunya.

Proposta 3: polítiques eficients per millorar l'accés als serveis destinats a la infància

- El desplegament de la Garantia Infantil europea s'ha de fer d'acord amb **un diagnòstic previ de les necessitats dels infants en matèria de salut, educació, renda i ocupació**, de cara a fomentar una inversió eficient i basada en l'equitat.
- Un dels serveis contemplats a la Garantia Infantil és l'accés gratuït i universal al cicle educatiu dels 0 als 3 anys. Aquesta mesura és clau per a les famílies, ja que les despeses en conciliació són molt altes i no tots els serveis són adequats en aquesta etapa vital tan delicada i que necessita una atenció molt especial. Recomanem **que el model que se segueixi a Catalunya en la implementació del nou P2 sigui el model de les cases de la petita infància**, centres integrals e integrats que, a més de l'escola bressol, ofereixen a les famílies altres serveis molt importants en la criança com la salut maternoinfantil, l'oci, els espais d'oci familiar o els serveis socials.
- **Ampliar la cobertura de pròtesis, audiòfons i ulleres, serveis psicològics i psicosocials i de salut bucodental per a nens i nenes fins als 18 anys**, i incloure'n el cost total en la cartera de serveis del sistema de salut seguint les consideracions de les resolucions 17/XI i 327/XI del Parlament de Catalunya, ja que moltes famílies no poden fer front a aquestes despeses imprevistes.
- **Garantir l'accés a activitats d'oci i esportives en clau d'equitat** perquè tots els infants en situació de pobresa hi puguin accedir.
- **Unificar la interlocució de les famílies amb el sistema de prestació social**, a través d'una finestra única i un únic professional referent dependent de la nova Direcció General de Prestacions Socials.

Proposta 4: situar la lluita contra la pobresa infantil al centre de les prioritats

- **Situar la lluita contra la pobresa infantil al centre de la política del Govern i constituir un comissionat o una agència que articuli una estratègia integral** i les diferents mesures que la componen i que sigui estable en el temps com a Irlanda, on existeix des de l'any 1990.
- Dotar l'estratègia contra la pobresa infantil d'un **pressupost ambiciós**, a l'altura de la problemàtica i amb una avaluació periòdica.
- **Incrementar el percentatge del producte interior brut que Catalunya destina a les prestacions socials d'infància i família fins al 2,4 %**, la mitjana europea, d'acord amb la Moció 198/XII del Parlament de Catalunya sobre la pobresa infantil.
- **Millorar la transparència sobre les despeses públiques en matèria de protecció social per als infants i les famílies**, no disponible a l'Idescat des del 2014.
- **Assignar més recursos on hi hagi més necessitats**. Entre altres coses, l'Estratègia catalana de lluita contra la pobresa infantil ha de fer un mapa de les zones on hi ha infants amb més situació de pobresa i aportar-hi solucions concretes, transversals i duradores que s'han de reflectir en un pacte i en els pressupostos.
- **Apujar l'IRSC congelat des del 2010** perquè s'adeqüi a la realitat de les famílies i que les famílies en situació de pobresa puguin accedir a les prestacions que fixen l'IRSC com a llindar.

